

Sygn. akt V CZ 30/16

POSTANOWIENIE

Dnia 23 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa T. Sp. z o.o. w R.

przeciwko P. Sp. z o.o. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 23 czerwca 2016 r.,

zażalenia strony powodowej na wyrok Sądu Okręgowego w C.

z dnia 25 września 2015 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Strona powodowa T. sp. z o.o. w R. w pozwie skierowanym przeciwko P. sp. z o.o. w W. domagała się zasądzenia kwoty 26 935 zł, tytułem bezumownego korzystania z nieruchomości za okres 10 lat, w związku z przebiegiem gazociągu.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa, wskazując, że stronie powodowej nie przysługuje dochodzone roszczenie, gdyż jest ono uzależnione od żądania windykacyjnego z art. 222 § 1 k.c., które nie może być kierowane przeciwko posiadaczowi służebności. Ponadto podniosła zarzut przedawnienia.

Wyrokiem wstępnym z dnia 8 maja 2015 r., Sąd Rejonowy uznał roszczenie strony powodowej za usprawiedliwione co do zasady.

W uzasadnieniu wyjaśnił, że - wbrew wywodom strony pozwanej - w orzecznictwie sądowym jest już ugruntowane stanowisko, w świetle którego właściciel nieruchomości jest uprawniony do kierowania w stosunku do posiadacza służebności przesyłu roszczeń o wynagrodzenie za korzystanie z tej nieruchomości w oparciu o przepisy art. 224-225 k.c. w zw. z art. 230 k.c. oraz art. 352 § 2 k.c.

Odnosząc się do podniesionego przez pozwaną zarzutu przedawnienia, Sąd pierwszej instancji wskazał, iż zgłoszone przez stronę powodową roszczenie nie uległo przedawnieniu. Roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z rzeczy powstaje i przedawnia się odrębnie co do każdego dnia korzystania z rzeczy, zaś wytoczenie powództwa zgodnie z art. 123 § 1 pkt 1 k.c. prowadzi do przerwy biegu przedawnienia. Zatem od tego momentu licząc wstecz, powód może domagać się wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy za okres 10 lat (art. 118 k.c.). W ocenie Sądu pierwszej instancji, niniejsza sprawa nie ma charakteru sprawy gospodarczej, ponieważ dochodzone roszczenie nie pozostaje w związku z prowadzeniem przez stronę powodową działalności gospodarczej.

W apelacji strona pozwana, zaskarżając wyrok Sądu Rejonowego w całości, wniosła o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa, względnie uchylenie tego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Zarzuciła naruszenie prawa procesowego, a to art. 233 § 1 k.p.c., przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i przyjęcie, że dochodzone przez stronę powodową roszczenie nie pozostaje w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą; naruszenie prawa materialnego: art. 222 § 1 k.c., art. 224-225 k.c. w zw. z art. 352 § 1 i 2 k.c., wskutek przyjęcia, że stronie powodowej przysługuje roszczenie uzupełniające w stosunku do roszczenia windykacyjnego w sytuacji, gdy powodowa spółka nie została pozbawiona władztwa; art. 118 k.c., przez uznanie że przedawnienie roszczenia związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej obejmuje okres 10 lat.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy uchylił wyrok Sądu Rejonowego, pozostawiając temu Sądowi po ponownym rozpoznaniu, orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd drugiej instancji zakwestionował dopuszczalność wydania wyroku wstępnego w stanie faktycznym tej sprawy, bowiem ukształtowana już linia orzecznicza Sądu Najwyższego wskazuje na możliwość występowania z roszczeniem o wynagrodzenie za korzystanie z nieruchomości w stosunku do przedsiębiorców zajmujących się przesyłem energii. W związku z tym polecił Sądowi pierwszej instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy przeprowadzenie zawnioskowanych przez strony dowodów, a następnie wydanie wyroku.

Analizując zarzut przedawnienia, Sąd drugiej instancji uznał, że dochodzone przez stronę powodową roszczenie pozostaje w związku z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą, co wynika z danych z KRS (dział 3 pkt 19-22). Ponadto zwrócił uwagę na wynikającą z akt informację o toczącym się postępowaniu o zasiedzenie służebności przesyłowej. W takiej sytuacji istotne znaczenie ma okoliczność, czy nie doszło do wygaśnięcia dochodzonego roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z nieruchomości za okres poprzedzający ewentualne zasiedzenie.

W zażaleniu strona powodowa domaga się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Zarzuciła błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na przyjęciu, że strona pozwana zgłosiła zarzut zasiedzenia służebności oraz aby pomiędzy stronami niniejszego sporu toczyło się postępowanie w przedmiocie zasiedzenia tej służebności; naruszenie art. 318 § 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c., przez rozstrzygnięcie poza granicami apelacji, tj. w oparciu o nieistniejący w tej sprawie zarzut zasiedzenia służebności, a także przez uznanie, iż wyrok wstępny Sądu Rejonowego jest wadliwy ze względu na przyjęty przez Sąd drugiej instancji trzyletni termin przedawnienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu wywołanym zażaleniem strony, skierowanym na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. przeciwko uchyleniu przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, ocenie podlega jedynie prawidłowość zakwalifikowania przez sąd odwoławczy określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego. Ocena ta nie obejmuje natomiast zarówno merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji, jak i prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego, które nie odnoszą się do kwalifikacji powstałej sytuacji procesowej w kontekście przesłanek z art. 386 § 4 k.p.c. Oznacza to, że Sąd Najwyższy sprawdza jedynie, czy rzeczywiście doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, albo czy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2015 r. I UZ 6/15, nie publ.).

Jak wynika z motywów zaskarżonego orzeczenia, zasadniczą przyczyną uchylenia wyroku wstępnego Sądu Rejonowego był brak podstaw do jego wydania w świetle art. 318 § 1 k.p.c. Sąd drugiej instancji uznał, iż w stanie faktycznym tej sprawy zważywszy na rodzaj dochodzonego przez stronę powodową roszczenia, należało przeprowadzić postępowanie w zakresie wyznaczonym inicjatywą dowodową stron i wydać wyrok rozstrzygający o wysokości zgłoszonego żądania. Uznał bowiem, że w świetle ugruntowanego już orzecznictwa Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości prawo właściciela nieruchomości do domagania się od

przedsiębiorcy zajmującego się przesyłem energii, wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości.

Zgodnie z art. 318 § 1 k.p.c., sąd, uznając roszczenie za usprawiedliwione w zasadzie, może wydać wyrok wstępny tylko co do samej zasady, a co do spornej wysokości żądania - zarządzić bądź dalszą rozprawę, bądź jej odroczenie. Strukturę wyroku wstępnego determinuje możliwe rozgraniczenie dwóch sfer działalności judykacyjnej, a mianowicie ustalenie samej zasady i orzeczenie odnośnie do wysokości należnego świadczenia. Pojęcie „zasada” w rozumieniu art. 318 § 1 k.p.c. należy pojmować w sensie istnienia stosunku prejudycjalnego, warunkującego istnienie lub nieistnienia dochodzonych roszczeń.

Podkreślić też trzeba, że sąd nie ma obowiązku wydawania wyroku wstępnego, nawet jeśli powód składa stosowny wniosek. Adresatem normy zawartej w art. 318 k.p.c. jest sąd, a zatem w przypadku uznania braku podstaw do rozstrzygnięcia wyrokiem wstępnym, nie wydaje w tej materii orzeczenia oddalającego taki wniosek. Jeśli natomiast Sąd drugiej instancji uzna, że nie było przesłanek do wydania przez Sąd pierwszej instancji wyroku wstępnego, gdyż sporna była jedynie wysokość dochodzonego roszczenia, to w ramach kontroli instancyjnej wydaje wyrok kasatoryjny.

Wydanie wyroku wstępnego jest uprawnieniem sądu pierwszej instancji, ale w ramach postępowania odwoławczego, sąd drugiej instancji może dokonać w kwestii przesłanek uzasadniających wydanie tego rodzaju wyroku, odmiennej oceny, która w postępowaniu wywołanym zażaleniem na taki kasatoryjny wyrok podlega jedynie formalnej ocenie pod kątem przesłanek z art. 386 § 4 k.p.c. (art. 394¹ § 1¹ k.p.c.). Sąd Okręgowy, uchylając wyrok Sądu Rejonowego, wyjaśnił, że roszczenie strony powodowej co do zasady nie jest sporne i dlatego zachodzi potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego, a następnie rozstrzygnięcia przez Sąd pierwszej instancji o jego wysokości. Sąd Rejonowy nie prowadził w tej materii postępowania, a wobec tego wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 *in fine* k.p.c.).

Z tego względu zażalenie nie doprowadziło do zamierzonych skutków prawnych, jakkolwiek zgodzić się trzeba ze stroną powodową, że pozostałe dwie

przyczyny wskazane przez Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie mogły stanowić podstaw do uchylenia wyroku wstępnego Sądu Rejonowego.

Sąd Okręgowy błędnie bowiem uznał w oparciu o dane zawarte w protokole z rozprawy z dnia 20 stycznia 2015 r. (k. 90), że z wniosku strony pozwanej toczy się postępowanie o zasiedzenia służebności przesyłu. Postępowanie takie toczy się, ale z wniosku innego przedsiębiorcy zajmującego się przesyłem gazu i dotyczy innej sieci gazowej przebiegającej w obrębie nieruchomości strony powodowej. Powodowa spółka informowała o postępowaniu z jej wniosku przy uczestnictwie strony pozwanej o ustanowienie służebności przesyłu za wynagrodzeniem i w dniu 17 września 2015 r. Sąd Rejonowy w C. sygn. akt II Ns .../14 wydał w tej materii orzeczenie (k. 191). Wprawdzie strona pozwana powoływała się na nabycie służebności przesyłu wskutek zasiedzenia, ale w korespondencji przedprocesowej (k. 45). W toku niniejszego procesu zarzutu zasiedzenia nie zgłosiła.

Z kolei wykładnia i wskazania Sądu drugiej instancji w kwestii zastosowania właściwego terminu przedawnienia, w związku z zarzutami apelacyjnymi strony pozwanej w tej materii, mają znaczenie dla wysokości dochodzonego przez stronę powodową roszczenia.

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. O kosztach postępowania zażaleniowego orzeknie sąd w oparciu o przepisy art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c.

jw

kc